

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 184-1912)

Originalt emne

Belysningsvæsen

Belysningsvæsen/Belysningsvæsen i Almindelighed

Brændsel

Indholdsfortegnelse

- 1) [Byrådsmødet den 20. juni 1912](#)
- 2) [Byrådsmødet den 27. juni 1912](#)
- 3) [Byrådsmødet den 4. juli 1912](#)

Uddrag fra byrådsmødet den 20. juni 1912 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 184-1912)

Indstilling fra Udvalget for Belysningsvæsenet om, at Udvalget faar Bemyndigelse til at indhente Tilbud og afslutte Køb af Kommunens Kulforbrug direkte fra England.

Samuelson forelagde og anbefalede Indstillingen. Der var ikke altid Tid til at komme til Byraadet, naar en Handel skulde afsluttes, og Udvalget ønskede derfor Bemyndigelse til selv at foretage Købet. Udvalgets Flertal ansaa det for givet, at man ligesaavel som Kulimportørerne kunde købe Kul til Kommunens Forbrug i England, og mente, at saadant direkte Køb vilde være fordelagtigt for Kommunen.

Møller mente ikke, den foreliggende Sag kunde give Anledning til nogen lang Forhandling, da han ikke kunde tro, at ret mange af Byraadets Medlemmer vilde følge Udvalgets Flertals

Forslag om, at Kommunen skulde købe sine Kul direkte fra England, uden at man skulde indhente Tilbud fra Byens Kulimportører. Det havde vist sig, at de stedlige Importører kunde levere Kul til en hel Række Byer, og det kunde altsaa forudsættes, at de ogsaa kunde levere til Aarhus. Desuden bar Handelsstanden en betydelig Del af Byens Udgifter, og derfor burde den ikke forbigaaes ved Kommunens Leverancer. At indrette sig som af Udvalgets Flertal foreslaaet vilde medføre dobbelt Tab, dels fordi det vilde være umuligt at købe til samme Pris som Importørerne, og dels fordi man vilde forringe dissers Skatteevne. Ved at købe direkte fra England uden ogsaa at indhente Tilbud fra de hjemlige Importører, vidste man ikke, om man i Virkeligheden købte billigere, og skulde man komme til at give noget mere, vilde det let blive dyrt for Kommunen, 1 Kr. mere pr. Ton blev en Snes Tusinde Kroner eller mere i Udgift for Kommunen. Det var ingenlunde Talerens Mening, at de indenbyes Importører i nogen Maade skulde favoriseres; der skulde kun vises dem simpel Retfærdighed ved at give dem Lov til at give Tilbud ligesom Englænderne. En Fremgangsmaade som den foreslaaede vilde vise Vej til at unddrage de handlende en berettiget Fortjeneste, og de kunde saa være lige saa berettigede til at flytte udenfor Byen og altsaa unddrage denne deres Skat. Nu boede de aller fleste Kulimportører i Byen samt betalte fuld Skat til denne, saa de burde i hvert Fald have Ret til at konkurrere med Englænderne. Taleren kunde ikke indse, hvorledes Belysningsudvalget skulde bære sig ad med at være Kulgrosserer. En saadan Ordning vilde næppe være heldig, saa det gamle Ord: "Skomager bliv ved din Læst", vilde sikkert ogsaa passe her, for Udvalgets Medlemmer havde næppe Indsigt til at paatage sig den Forretning. Desuden skulde der indrettes et Kontor for Kulindkøbet alene, og Køretøjer havde man ingen af. Endelig vilde Sagen gøres endnu vanskeligere, hvis de forskellige Udvalg ligesom hidtil skulde bruge mange forskellige Sorter Kul. Taleren skulde derfor foreslaa, at Kommunens Kulforbrug vedblivende blev udbudt i offentlig Licitation, eller at man i hvert Fald samtidig med at indhente Tilbud fra England ogsaa indhentede Tilbud fra de indenbyes Importører og, hvis de var billigere eller lige saa billige som Englænderne med samme Kulsorter, overdrog dem Leverancen.

Simonsen takkede Udvalgets Flertal for Forslaget. Tanken om at gøre Kommunen til sin egen Importør havde længe været fremme og var nu modnet under de sidste Tiders Begivenheder. Der var næppe Grund til nogen Diskussion, saa Taleren vilde henstille, at man straks skred til Afstemning.

Mikael Johansen indsaa meget vel, at det kunde være behageligt for Flertallet, om der

ingen Diskussion blev, men Mindretallet maatte vel dog have Lov til at udtale sig. Det drejede sig om en stor Principforandring, og Taleren kunde ganske henholde sig til sine Udtalelser om samme Sag i det lukkede Møde den 9. Maj. Taleren vilde ikke være med til at fremme Kommunesocialismen og derved tage Næringen fra Byens Borgere. En saadan Fremgangsmaade vilde Kommunen ikke staa sig ved, og forøvrigt var det ganske givet, at man ikke kunde købe Kul saa billigt direkte som gennem Importørerne. Disse var Folk, der var opdraget ved og forstod sig paa Handelen, og at de sad inde med betydelig Dygtighed, havde man Bevis paa deri, at de saa at sige beherskede hele Kulhandelen i Jylland. At gaa over til en Ordning som den foreslaaede, samtidig med at Skatteprocenten ved et ufornuftigt Styre var steget til en svimlende Højde, vilde være ganske forkastelig overfor Næringslivet. Gennemførte Flertallet imidlertid nu Forslaget, skulde det ikke forundre Taleren, om det næste Skridt blev, at man gik til at sælge Kul til Byens Borgere. Taleren vilde opfordre alle sine Meningsfæller til at stemme imod Forslaget, og hvis dette vedtoges, forlangte han tilført Protokollen, at han forbeholdt sig at foretage ethvert lovligt Skridt til at standse den for Byen skadelige Beslutning.

Samuelson kunde forsikre, at det ikke var Udvalgets Flertals Mening at ville give 20-30000 Kr. mere for Kommunens Kul, end de kunde faas for i Aarhus. Enkelthederne ved det direkte Kulindkøb, f. Eks. Kørselen, kom man nok over. Det var heller ikke nødvendigt, som Hr. Møller lod til at mene, at købe en halv Snes forskellige Sorter Kul, da de forskellige Institutioner nok kunde anvende væsentlig samme Sort.

Lehmann var glad ved at høre, at Belysningsudvalget nu vilde skride til at komme ind paa en anden Bane med Kommunens Kulindkøb, saa at Kommunen ikke en anden Gang blev Udbytningsobjekt for altfor smarte Forretningsmænd, saaledes som den havde været under Strejken. Der vilde intet have været at sige til, om Kulimportørerne havde ønsket en rimelig Prisforhøjelse, hvis de havde købt deres Kul under Strejken, ej heller til om man i den Anledning skulde betale noget mere for Gas, men Importørerne laa under Strejken inde med store Lagre og benyttede sig af Lejligheden til at blokke Kommunen og Borgerne. Naar nu de samme Importører, efter hvad der var blevet sagt, tillige beherskede Kulhandelen i Jylland, var Tiden sikkert inde til, at man søgte at frigøre sig fra dem. Iøvrigt var det forunderligt at se, at det netop var to dygtige Forretningsmænd, der ivrede imod den foreslaaede Ordning. Skulde der ingen dygtige Mænd være i Udvalget til at varetage denne Sag, vilde Vælgerne vel nok forstaa ved det kommende Valg at vælge andre. Bønderne

havde da ellers nok forstaaet at købe deres Varer uden Mellemmand og uden at være særligt uddannede. Taleren kunde for Resten ikke tænke sig andet, end at Udvalget ogsaa vilde forlange Tilbud fra de stedlige Kulhandlere; hvis disse saa var de billigste, vilde det naturligvis være meningsløst at købe i England. Desuden havde man jo Mæglerne, og de skulde nok, hvis man vilde benytte dem, skaffe Tilbud fra England, og Udvalget kunde saa vælge og vrage. Detailspørgsmaalene kom man sikkert nok ud over, og man behøvede ikke at ligge med store Beholdninger af hver Sort, idet man, hvis Kalkulationen ikke viste sig rigtig, let og hurtig kunde faa ny Forsyning. Hovedsagen var det principielle; det var Kommunesocialismen, Mindretallet var bange for mere end for selve den Ordning, det nu drejede sig om, og det var da kun naturligt, at Mindretallet gjorde alt for at hævde sit Standpunkt, men selvfølgelig maatte Flertallet ogsaa have Lov til at bruge sin Ret. Sluttelig anbefalede Taleren at stemme for Udvalgets Flertals Indstilling.

Møller skulde, naar Hr. Lehmann mente, at Kulimportørerne havde behandlet Kommunen slemt under Kulstrejken, erindre om, at Kontrakten med Importørerne indeholdt en Strejkeklausul, som berettigede dem til at sætte Kontrakten ud af Kraft. Antagelig havde Mineejerne ogsaa stoppet Tilførselen under Strejken. Taleren troede ikke, at Kommunen havde til Opgave at forhandle Kul, og mente, at den ikke skulde tage nogen Forretning op, der kunde skade dens Borgere. Taleren kunde give Hr. Lehmann Ret i, at Vælgerne nok vilde forstaa at vælge de rette Folk, og sandsynligvis kom der da ogsaa nok en hel Række ny Mænd til ved næste Valg. Det glædede Taleren at høre Hr. Lehmann anse det for en Selvfølge, at der ogsaa skulde forlanges Tilbud fra de indenbyes Kulhandlere, men det var netop det, Udvalgets Flertal ikke vilde gaa med til. Dersom man ikke indhentede Tilbud herhjemme, saa vidste man intet om, hvad man kunde have købt for her, og saa var det ikke umuligt, at man kunde komme til at købe 1 Kr. for dyrt pr. Ton. Hvad Mæglerne angik, ja saa havde man jo prøvet at benytte dem, men Forsøget opfordrede næppe til at gentages. Taleren troede ikke, at Kommunesocialismen vilde være til Gavn for de skatteydende Borgere.

Jakob Jensen bemærkede i Anledning af, at Hr. Møller havde citeret det gamle Ord: "Skomager bliv ved Læst", at skulde alle blive ved det, de var opfødt til, saa sad adskillige af Byraadets Medlemmer ikke, hvor de nu sad, Hr. Møller heller ikke. At købe Kul krævede ikke nogen speciel Uddannelse; naar en handelskyndig Mand vilde kaste sig over det, fandt han nok ud af det, og antagelig havde man paa Belysningsvæsenet saa dygtige Mænd, at de kunde paatage sig den Handel. Da Importørerne annullerede Kontrakterne med

Kommunen under Kulstrejken, talte de Herrer Mikael Johansen og Møller ikke i saa venlige Ord om dem. Iøvrigt maatte det erindres, at Englænderne ogsaa tog en Fortjeneste af de Kul, de solgte til Importørerne. Det var meget rigtigt, at man havde forsøgt at benytte Mægler, men ved det Forsøg havde Udvalget en Sagfører til at raade sig, hvad vist ikke havde været saa heldigt, og Mæglerne havde købt Kullene af de stedlige Importører, og dermed var det naturligvis givet, at man kom til at betale mere, end hvis man havde faaet Kullene andet Steds fra. Det var Højre selv, der havde indført Kommunesocialismen, idet man kunde takke Højre for, at man havde Gasværket og Vandværket, og det var heldigt, at man havde faaet disse Institutioner, som nogle Storkapitalister tjente Penge ved. Senere var det samme Højre gaaet videre ved at oprette Slagtehuset. Nu vilde Socialdemokraterne kun fortsætte paa dette Omraade, men Højre vilde vende om. Det var da ogsaa lykkedes Hr. Mikael Johansen at standse flere gode Foranstaltninger, der vilde være kommet Byen til Gode, hvad Borgerne nok skulde komme i Tanker om. Den høje Skatteprocent skyldtes aldeles ikke noget daarligt Styre, og Hr. Mikael Johansen havde da ogsaa for ikke længe siden sagt noget helt andet, den Gang Hr. Johansen rejste Landet rundt og holdt Foredrag om de daarlige Skattelove. Her i Kommunen laa den væsentlige Grund til den høje Skatteprocent i, at en stor Del rige Folk flyttede ud i Nabokommunerne. Hvis alle de, der tjente deres Penge her i Byen ved Hjælp af de Goder, Kommunen skaffede frem, blev boende i Byen, vilde Skatteprocenten være langt nede. Taleren havde engang anmodet de Herrer af Højre om at forklare, hvilke slette Foranstaltninger de havde forhindret, hvilke Foranstaltninger der burde have været iværksat, og hvad Højre agtede at gøre, hvis det blev Flertal, men de Herrer var blevet Svar skyldig. Naar dette var Tilfældet, og naar de Herrer ikke formaaede at fremsætte et eneste Forslag til bedste for Kommunen, saa skulde de Herrer heller ikke tale om et slet Styre. Det havde glædet Taleren at se de foreliggende Forslag, men da der var saa modstridende Meninger om dem, vilde han henstille, at de blev behandlet paa to Møder. Skulde dette ikke kunne tillades, vilde lian paa et tilstrækkelig Antal Medlemmers Vegne anmode om at faa Sagen udsat.

Formanden kunde godt gaa med til at underkaste Sagen en 2. Behandling, navnlig fordi Udvalgets Flertals Forslag ikke syntes ganske klar og i hvert Fald var noget i Strid med faldne Udtalelser.

Mikael Johansen bemærkede, at man ikke kunde sammenligne Vandværk og Gasværk med det, der mentes med Kommunesocialismen, og altsaa heller ikke med det

foreliggende Forslag. Iøvrigt havde Kommunen selv anlagt Vandværket. Hr. Jakob Jensen havde antagelig med sin Udtalelse om, at Taleren havde slaaet flere gode Ting i Stykker, tænkt paa Aabysagen. Taleren var imidlertid den Dag i Dag glad ved at have været med til at forhindre dette Køb, og han troede, at Flertallet af Borgerne tænkte som han. At Aabykonsortiets Jorder nu kunde faas til en langt lavere Pris, laa Taleren inde med Beviser for. Taleren havde ikke sagt, at det slette Styre alene var Skyld i den høje Skatteprocent, og han havde aldrig nægtet, at de daarlige Skattelove bar deres Del af Skylden, men Hovedskylden laa dog i Socialisternes Styre. Hvad Mindretallet agtede at udrette, skulde Taleren ikke komme ind paa. Et Mindretal kunde jo intet udrette andet end at kritisere, og det havde jo efter Hr. Harald Jensens Udtalelse ingen anden Ret end at arbejde sig op til at blive Flertal. Antagelig arbejdede det nuværende Flertal hen til, at Mindretallet vilde naa dette Maal ved næste Valg. For Resten var det ikke alene Rigmændene, der flyttede ud; man behøvede jo kun at se hen til, hvem det var, der flyttede til Aaby og Kongsvang.

Møller havde intet imod, at hans Udtalelser om Kulimportørerne kom frem. Sagen var ganske vist blevet behandlet i et lukket Møde, men Taleren havde kun sagt, at det formentlig var urigtigt, at vedkommende Firma ikke leverede Belysningsvæsenet den Ladning, der skulde have været leveret i Januar og Februar. Iøvrigt var der kun Tale om een Importør, og det Forlig, der var blevet sluttet med denne, var egentlig kun kommet i Stand paa Betingelse af, at den Sag dermed skulde være glemt. Hr. Jakob Jensens Bemærkninger i Anledning af, at Taleren havde erindret om det gamle Ord: "Skomager bliv ved din Læst", kunde næppe være myntet paa Taleren, da han saa noget nær var blevet ved det, han havde lært; i hvert Fald havde han ikke lært at handle med Kul. Det vilde være ganske nemt at nævne Eksempler paa, hvor Socialdemokraterne havde skadet Kommunen, Taleren skulde dog indskrænke sig til at anføre, at da Lønreformen blev gennemført, paaførte Socialdemokraterne Byen en betydelig Udgift, der ikke var paakrævet. Hidtil havde det ikke været Udvalget Mening, at der ogsaa skulde indhentes Tilbud fra de herværende Importører.

Christensen havde ikke tænkt sig, at lange Foredrag skulde være nødvendige i denne Sag. De Herrer Mikael Johansen og Møller repræsenterede andre Principper og havde andre Interesser at varetage end Flertallet, som maatte varetage de Folks Interesser, der havde valgt det, ved at købe Kommunens Kul saa billigt som muligt. Skulde dette Maal naas, maatte Udvalget have Ret til at fremskaffe Tilbud og afslutte Køb, da en Byraadsbeslutning ikke altid kunde afventes. Udvalgets Flertal var ganske vist noget vanskeligt stillet, derved

at Belysningsvæsenets merkantile Leder, som iøvrigt var en udmærket dygtig Mand, stod paa Hr. Møllers Side, men Ledelsen lærte nok at købe fordelagtigt, naar den saa, at der var ingen Vej udenom. Det var klart, at der den første Tid vilde komme adskillige Vanskeligheder, men uden Tvivl vilde man snart komme til at staa sig godt ved selv at foretage sine Indkøb. Taleren ansaa det ikke for nødvendigt at indhente Tilbud fra indenbys Firmaer for at skaffe sig Kundskab om Priserne, da man udmærket godt kunde skaffe sig det andet Steds, saaledes at man sikrede sig imod at købe for dyrt. Skulde de engelske Priser være for dyre, vidste Hr. Møller meget godt, at Udvalgets Flertal ikke akcepterede dem.

Clemensen ansaa det for bedst stemmende med Kommunens Tarv at indhente Tilbud baade i England og herhjemme. Udvalget kunde saa overveje, hvilket Tilbud der var de fordelagtigste. Taleren havde ikke syntes om den Fremgangsmaade, et Kulfirma havde brugt overfor Kommunen, men fandt dog ikke, at den Begivenhed skulde kunne opskræmme Sindene saaledes, at den kunde give Anledning til at opstille saadanne Principspørgsmaal, som nu var fremme. Iøvrigt kunde Taleren ikke se, at der var synderlig For skel paa Udvalgets Flertals og Hr Møllers Forslag, saa han kunde ikke forstaa, hvad man stredes om.

Jakob Jensen havde tit hørt Hr. Mikael Johansen slaa paa, at han laa inde med et og andet, naar en stor Sag var fremme, men endnu havde man ikke set Hr. Johansen komme frem med sin Viden. Det var ganske rigtig, at de Udtalelser om Kulimportørerne, som Taleren havde sigtet til, var fremkommet i et lukket Møde, og Taleren skulde heller ikke have nævnt dem, hvis Forholdet ikke havde stillet sig saaledes, at det, der blev sagt i de lukkede Møder om Aftenen, kunde læses i et Højreblad næste Morgen. Da saaledes det i Anledning af Kulstrejken nedsatte Udvalg forhandlede om Køb af en Ladning Kul, stod alt at læse i samme Blad næste Morgen. Saadant tjente ikke til Kommunens Tarv. Det var alle klar over, da man vidste, hvad der saa fra anden Side under de Forhold kunde gøres. Naar der fra en bestemt Side kunde fortsættes saaledes i mange Tider, maatte de Herrer finde sig i en enkelt Gang at blive holdt fast ved deres Udtalelser i de lukkede Møder. Taleren ønskede at give Belysningsvæsenet saa fri Hænder som muligt, saaledes at det ikke var bundet ved nogen bestemt Form, og derfor havde han anmodet om at faa Sagen undergivet to Behandlinger eller udsat. Det vilde nemlig sikkert være heldigt at give Forslaget en lille Tilføjelse, der bevirkede, at Udvalget fik fuldstændig fri Hænder, idet Udvalget først, naar

Licitationsprincippet var helt borte, kunde handle til Fordel for Kommunen.

Mikael Johansen skulde nok komme frem med det, han havde om Aabysagen, hvis Hr. Jakob Jensen vovede at bringe den Sag frem igen. Hr. Jakob Jensen sigtede formodentlig til "Jyllandsposten", men skulde det, der stod i den, omtales, maatte man ikke glemme at tage det med, der stod i "Demokraten". Hvis der iøvrigt havde staaet noget i "Jyllandsposten", der kunde skade Byens Interesser, saa vidste man jo, hvad man havde at gøre. Taleren havde aldrig sværmet for Forhandlingerne for lukkede Døre, da de skatteydende Borgere havde berettiget Krav paa at vide, hvad der blev sagt i Byraadet. Alt hvad Taleren havde sagt i de lukkede Møder, maatte gerne læses op. Under Kulstrejken havde Taleren sagt, at Importørerne havde Uret ved at annullere deres Kontrakt, og han mente vedblivende, at de ikke burde have gjort det, før de havde udtømt deres Lager. Ved den brugte Fremgangsmaade havde Importørerne muligvis fremskyndet den foreliggende Sag. Mindretallet var ikke valgt til at gaa med til andet, end Pligt og Samvittighed bød, men det var overbevist om, at Kommunesocialismen kun vilde blive til Skade for Borgerne, navnlig for Smaafolk.

Lehmann var bange for, at han var blevet misforstaaet. Meningen havde været, at han var imod, at Udvalget skulde fremskaffe Licitationstilbud, men stemt for, at det skulde forhøre, hvad Kul kunde købes for her i Byen.

Møller kunde ikke se, at der var stor Forskel paa Licitation og paa at indhente Tilbud hos Importørerne, naar man vilde antage det billigste Tilbud, og det var kun det, der skete ved Licitation. Til Hr. Christensen bemærkede Taleren, at han ikke ansaa det for nødvendigt at indhente Besked om Priserne andet Steds i Landet, idet de hjemlige Importører som skatteydende Borgere maatte være berettigede til at indgive Tilbud. Taleren havde ikke haft Sæde i det i Anledning af Kulstrejken nedsatte Udvalg, saa han havde intet kendt til den af Hr. Jakob Jensen omtalte Forhandling om Køb af en Kulladning.

Overgik til 2. Behandling.

Uddrag fra byrådsmødet den 27. juni 1912 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 184-1912)

Indstilling fra Udvalget for Belysningsvæsenet om, at Udvalget faar Bemyndigelse til at indhente Tilbud og afslutte Køb af Kommunens Kulforbrug direkte fra England. - 2.
Behandling.
Udsattes.

Uddrag fra byrådsmødet den 4. juli 1912 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 184-1912)

Indstilling fra Udvalget for Belysningsvæsenet om, at Udvalget faar Bemyndigelse til at indhente Tilbud og afslutte Køb af Kommunens Kulforbrug direkte fra England. - 2.
Behandling.

Formanden foreslog at bemyndige Udvalget til at foretage Indkøb af Kul direkte fra England og uden Licitation, men dog saaledes, at der ogsaa skulde indhentes Tilbud fra de stedlige Kulimportører.

Jakob Jensen stillede følgende Forslag: "Udvalget for Belysningsvæsenet bemyndiges til fremtidig og uden Licitation at foretage de nødvendige Indkøb af Kul til samtlige kommunale Institutioner, og saa længe denne Bemyndigelse staar ved Magt, skal samtlige Udvalg sende alle Rekvisitioner af Kul til Belysningsvæsenets Kontor, hvorfra Ordren derefter vil blive effektueret". - Han fremhævede dernæst, at naar Udvalget skulde købe Kul uden Licitation, maatte det have fuldstændig frie Hænder, og at det maatte fastslaas, at Udalgene skulde sende alle Rekvisitioner paa Kul til Belysningsvæsenet, for at det ikke skulde gaa som sidst, da Kommunen tog en Ladning Kul hjem, og et enkelt Udvalg købte 87 Tons Kul samme Dag, som Skibet var sejlklart med Ladningen, uagtet Udvalget havde Kul nok paa Lager. Fik man ikke det fastslaaet, kunde de enkelte Udvalg bringe Belysningsudvalget i en meget skæv Stilling.

Møller skulde indrømme, at det kunde være meget rart at faa en vidtgaaende Bemyndigelse, men at det ogsaa under Tiden kunde være mindre formaalstjenligt at modtage den. Det var sikkert Belysningsudvalgets Flertals Mening, at man skulde købe Kullene i England uden ogsaa at indhente Tilbud herhjemme, og dette kunde kun blive en uheldig Ordning, da man saa ikke vidste, om man ogsaa købte billigt. Ganske vist var det

ved sidste Behandling af Sagen blevet sagt, at man kunde faa Priserne at vide andet Steds, men dette var dog ikke det samme som selv at indhente dem, og maaske kunde man ogsaa købe billigere her i Byen end i England. Dette havde i alt Fald været Tilfælde hidtil, hvad maaske laa i, at de store Kulimportforretninger fandtes her i Byen, og at Fragten blev noget billigere, fordi Aarhus var Udskibningssted. Hvis Byraadet gik ind paa at lade Belysningsvæsenet levere Kul til alle de kommunale Institutioner, vilde man sikkert fortryde det. De forskellige Institutioner brugte mange forskellige Sorter Kul, og Belysningsvæsenet kunde dog ikke godt foreskrive dem at bruge en Slags. Skulde der saa købes mange Sorter, vilde det blive for dyrt, da man ikke kunde købe i smaa Partier saa billigt i England som hos Importørerne. Taleren skulde derfor henstille, at man lod de forskellige Udvalg købe Kul hver for sig som hidtil. Det vilde ikke være heldigt at lade Belysningsudvalget blive Kulgrosserer. At vedtage, at der ikke skulde indhentes Tilbud fra de hjemlige Kulimportører, vilde desuden ogsaa være i Strid med Overenskomsten med Kulkompagniet, idet Forudsætningen for denne havde været, at Forholdet under Kulstrejken skulde være glemt, og at Kulkompagniet vedblivende skulde have Lov til at indgive Tilbud. Det vilde da ogsaa være ganske urigtigt at gaa udenom de hjemlige Kulhandlere, der svarede Skat til Byen, naar man kunde købe lige saa billigt eller billigere hos dem end i England. Taleren kunde i og for sig godt gaa med til Formandens Forslag, skønt han ikke kunde se stor Forskel paa det og paa Licitation og i Grunden foretrak den sidste Form. Han vilde derimod foreslaa, at man vedblivende anvendte offentlig Licitation og saa antog det billigste Tilbud under Forudsætning af, at de tilbudte Kul var egnede til Brug ved Gasværket. Eventuelt kunde han ogsaa gaa med til, at Udvalget ikke skulde være forpligtet til at afholde Licitation, men kun skulde indhente Tilbud baade her i Byen og i England og muligvis ogsaa fra et Par andre indenlandske Firmaer. Det billigste Tilbud skulde saa antages, dog saaledes, at hvis Priserne var ens, skulde den hjemlige Kulhandler foretrækkes.

Samuelson bemærkede, at Kulkompagniet i en Skrivelse udtalte, at en Forudsætning for Overenskomsten var, at Firmaet ligesom hidtil skulde være berettiget til at give Tilbud. Dette havde Udvalget heller aldrig haft noget imod, men naar Kulkompagniet videre mente, at Tilbud fra det skulde akcepteres, hvis de var lavere end andre foreliggende Tilbud, maatte det dog bemærkes, at et saadant Tilsagn havde Udvalget aldrig givet, da der jo kunde komme andre Forhold til, som bevirkede, at det ikke vilde være fordelagtigst at modtage laveste Tilbud. Man vidste nu, at man kunde faa Kul direkte fra England, men Udvalgets Flertal havde selvfølgelig ikke til Hensigt at give en højere Pris der, end man

kunde købe til her. Om det vilde være fordelagtigt at købe i England, vilde man selv kunne se, i hvert Fald var der ikke stor Fare for, at man skulde komme til at fortryde den ny Ordning, da man sikkert let kunde overskue Situationen, naar man indhentede Tilbud. Selvfølgelig kunde man ikke indlade sig paa at købe 10-20 forskellige Kulsorter, men det var heller ikke nødvendigt, et Par Slags vilde sikkert være tilstrækkeligt. Udvalgets Flertal kunde tiltræde Hr. Jakob Jensens Forslag.

Mikael Johansen skulde gerne erkende, at Licitationsprincippet ikke var ideelt, men det var dog bedre end det foreslaaede, saa han kunde ikke gaa med til hverken Udvalgets, Formandens eller Hr. Jakob Jensens Forslag, men vilde anbefale, at man blev ved den gamle Fremgangsmaade. Det var Kommunesocialismen, man vilde indføre, men det vilde Taleren ikke være med til. Det vilde være ganske forkasteligt at gøre Forretningsfolks Udgifter til Kommunen større og større og samtidig gøre det vanskeligere for dem at tjene Penge til disse Udgifter. Taleren indsaa ikke, hvorledes Kulhandlerne skulde bære sig ad med at give Tilbud, naar de ikke vidste, hvilken Tid Kommunen vilde købe. Derimod kunde Englænderne benytte sig af denne Ordning. Endelig var det ogsaa underligt, at alle øvrige Udvalg skulde underordne sig Belysningsudvalget. Taleren forstod ikke Hr. Jakob Jensens Kærlighed til dette Udvalg i denne Sag, den Kærlighed havde i hvert Fald ikke været stor hidtil. I det hele taget troede Taleren, at den foreslaaede Ordning vilde blive til stor Skade for Kommunen, saa han vilde anbefale at stemme imod alle tre Forslag.

Jakob Jensen udtalte, at Hr. Mikael Johansen som sædvanlig søgte at sætte Skel mellem Byraadets Medlemmer, og at Hr. Johansens hele Taktik kun gik ud paa at lave Agitation i snart sagt alle Spørgsmaal. Det vilde være en morsom Forretningsgang at lade enkelte Forretninger tjene mange Penge, for at de kunde svare en stor Skat. Den Fremgangsmaade vilde i hvert Fald være meget uheldig for det store Publikum. Byraadets Opgave var ikke at varetage enkelte Forretningers Interesser, men det heles Vel. Det var derfor glædeligt at se, at Hr. Møller nu var ved at komme ind paa, at man maatte bort fra Licitationsprincippet. I de senere Aar havde Forholdene formet sig saaledes, at udenbys Firmaer ikke kunde indgive konkurrencedygtige Tilbud, fordi der løb for store Omkostninger paa til Mellemændene her i Byen. Da Jydsk Kulforretningen, som nu var gaaet op i en højere Enhed med andre Kulforretninger, for ikke saa længe siden blev startet, var Talen fra de bedrestillede helt anderledes end nu, og da var man ikke saa begejstret for Kulkompagniet. Til Bemærkningen om, at de øvrige Udvalg ikke godt kunde underordne sig Belysningsudvalget, kunde siges, at alle Udvalg maatte underordne sig Byraadets

Beslutninger, og at der ikke var Tale om at underordne sig noget Udvalg mere end hidtil, hvor et enkelt Udvalg foretog alle Brændselslicitationer løvrigt var der ofte blevet leveret Kul, man maatte skamme sig over kunde leveres. Der var tusinde Udveje for Belysningsudvalget til at skaffe de Kul, de enkelte Udvalg skulde bruge, og naar de fik 1. Klasses Kul, kunde det være dem ligegyldigt, hvilken Mine de kom fra. At Aarhus hidtil havde købt billigere end andre Byer, skyldte man ikke Leverandørerne Tak for, da Kullene selvfølgelig kunde leveres billigst paa Afskibningsstedet. Taleren skulde ikke komme videre ind paa Overenskomsten med Kulkompagniet, men kun pege paa, at da Byraadet vedtog ikke at forfølge Sagen mod Kompagniet videre, blev det udtrykkeligt udtalt, at Byraadet uanset dette Spørgsmaal skulde have fuldstændig frie Hænder. Naar Hr. Mikael Johansen var bange for, at Byens Importører ikke kunde vide, naar man behøvede Kul, kunde Taleren henvise dem til at bære sig ad som andre handlende, altsaa at faldbyde deres Varer. De Herrer Møller og Mikael Johansen vilde næppe give Afkald paa den Fremgangsmaade i deres Forretninger. Belysningsvæsenets Førstemand kunde daglig følge Priserne baade her og i England; naar det belejlige Øjeblik saa var inde, kunde han let kalde Udvalget sammen, og saa kunde der handles fordelagtigt.

Niels Jensen indsaa ikke, hvorfor Kulfirmaerne ikke ligesaavel som Kornfirmaerne kunde tilbyde deres Varer, naar de havde noget at sælge.

Christensen saa ingen Grund til at nære saa stor Betænkelighed ved at købe Kul i England, for Hr. Møller vidste jo meget godt, at var Priserne langt højere i England end her, vilde Udvalgets Flertal selvfølgelig købe herhjemme. Betænkeligheden var vel ogsaa dikteret af Hensyn til Agitation, for de Herrer var jo valgt ind i Byraadet for at varetage de stores Interesser, saa kunde Borgernes Interesse komme i anden Række. Ved Overenskomsten med Kulkompagniet var man kun gaaet ind paa at frafalde Erstatningskrav, mod at Kompagniet leverede de 500 Tons Kul til Kontraktpris, saa Kompagniet havde ikke noget at beklage sig over, særlig da Mæglerne, der skulde skaffe Belysningsvæsenet Kul, havde købt hos det. At indhente Tilbud hos Importørerne, var ganske overflødigt, da de nok selv skulde komme med deres Priser. Taleren kunde godt tiltræde Hr. Jakob Jensens Forslag. Efter dette fik Udvalget frie Hænder, og det var sikkert meget heldigt, men Udvalgets Flertal vilde dog sikkert lade Byraadet træffe Afgørelsen i Tilfælde, hvor man skulde give nogle faa Øre mere i England end her. Skulde Kulgrossererne ikke kunne nøjes med det, de tjente ved deres Handel med Byens Borgere, men flyttede udenfor Byen, fordi Kommunen ikke

handlede med dem, saa vilde Tiden maaske være kommet til, at Kommunen i nogen Grad slog ind paa at forsyne Beboerne med Kul. Naar Importører trindt om i Landet kunde indforskrive fremmede Arbejdere, fordi de kunde faa dem billigere end de danske Arbejdere, kunde Kommunen ogsaa nok købe Kul i England, naar man kunde faa det billigere der end herhjemme.

J. C, Petersen syntes, at Forslaget tydede paa, at Udvalget vilde købe Kul i England uden at spørge de herværende Importører om deres Priser. En saadan Fremgangsmaade kunde kun betegnes som en høj Grad af Hasardspil, da man saa var udelukket fra at kontrollere Priserne. Udvalget kunde ikke være saa fortrolig med Markedet som Importørerne, hvis Opgave det netop var at vejlede Stemningen og slaa til i rette Tid. Havde Udvalgsflertallet haft en saa udpræget Købmandsevne, som de nu syntes at mene, vilde de sikkert være blevet Købmænd. Handelen specialiceredes mere og mere, netop for at den enkelte Købmand kunde blive saa konkurrencedygtig som mulig, saa det var utænkeligt, at private Folk skulde være disse Specialister overlegne. Taleren kunde paa ingen Maade slutte sig til den Tanke, og han var fuldt overbevist om, at det vilde være umuligt at købe billigere direkte fra England end hos de stedlige Importører. Skønt han ansaa Licitationsprincippet for bedst tjenligt for Kommunen, kunde han dog være med til at indhente Tilbud baade her og i England, da man derved dog havde en Maalestok for ikke at blive trukket op.

Clemensen kunde i Henhold til sine Udtalelser ved Sagens første Behandling anbefale Formandens Forslag. Vilde man udelukkende se paa Kommunens Interesse, maatte man indhente Tilbud fra alle Sider og saa antage det bedste.

Mikael Johansen vilde takke Hr. Jakob Jensen for den fine Kompliment. Hr. Jakob Jensen havde sagt, at Mindretallet altid talte agitatorisk, men det var jo netop den Vej, Hr. Harald Jensen havde anvist Mindretallet, da han sagde, at det ingen anden Ret havde end at arbejde sig op til at blive Flertal. Iøvrigt passede Hr. Jakob Jensens Udtalelse om, at alle Udvalg tog Kul gennem Belysningsudvalget, slet ikke; Vandværksudvalget købte i hvert Fald selv sine Kul, og det havde aldrig faaet noget Parti Kul, det behøvede at skamme sig over. Disse forblommede Hentydninger var der imidlertid ikke meget ved, saa naar Hr. Jakob Jensen vidste Besked om noget, burde han af Interesse for Kommunen bringe det frem. Det anede nok Taleren, at der laa noget bag ved hele Sagen, og nu havde man da ogsaa af Hr. Christensen faaet at vide, at Tanken var at sælge Kul til Kommunens Borgere. Det var ikke Taleren bekendt, at Kulimportørerne indforskrev fremmed Arbejdskraft.

Sluttelig anbefalede Taleren at blive ved Licitationsprincippet.

Møller troede det vedblivende meget vanskeligt for Belysningsvæsenet at drive Kulhandel med Fordel. Til Hr. Christensens Udtalelse om, at det i 1. Række gjaldt Agitation, og at Borgernes Interesse saa kunde komme i 2. Række, bemærkede Taleren, at han ikke plejede at lave Agitation, men altid talte om Realiteter. Naar han derfor fraraadede den foreslaaede Ordning, var det i Borgernes Interesse, fordi han troede, at den kun kunde bringe Tab for Kommunen. Det var rigtigt nok, at man ikke havde haft Fordel af at benytte Mæglerne, men det omhandlede Køb var da ogsaa blevet foretaget under særlige Forhold; muligvis kunde Mæglerne under andre Forhold bedre varetage Køberens Interesse. Efter Hr. Christensens Udtalelse fremgik det klart, at Udvalgets Flertal var tilbøjelig til at købe i England, selv om man der skulde give nogle Øre mere end her hjemme. Taleren var imidlertid af modsat Opfattelse. Det var rigtigt, at i Forretningsverdenen kom Tilbudene ind, men Forholdene her var ganske anderledes, og Talerens Mening havde da ogsaa kun været, at man, samtidig med at man indhentede Tilbud i England, skulde være forpligtet til ogsaa at indhente Tilbud herhjemme. Kunde man ikke enes om det, vilde Taleren fastholde, at man vedblivende skulde anvende offentlig Licitation.

Samuelson syntes, der netop i Aar var god Grund til at prøve selv at købe Kul. Det var givet, at man ikke kunde indhente Tilbud fra England, uden at Importørerne fik det at vide, og der var aaben Adgang for enhver til at give Tilbud. Taleren havde stor Tro til, at man kunde købe Kul billigere i England end her, for Kulhandlerne tog jo en stor Avance, og kunde man blot faa den, vilde meget være tjent. Det forundrede Taleren, at Hr. Mikael Johansen ikke vidste, at det var Udvalget for Bygninger og Inventar og ikke Belysningsudvalget, som forestod Indkøb af Kul til de forskellige Udvalg.

Jakob Jensen var enig med Hr. Møller i, at det agitatoriske burde være i 2. Række; Hr. Mikael Johansen mente altsaa, det burde være i første. Taleren ansaa det for givet, at man kunde købe lige saa billigt i England som Grossererne, og saa vilde man spare den Avance, disse tog. Kulhandel var i det hele taget ingen vanskelig Sag; der behøvedes kun Penge og en dygtig Mand, der fulgte med i Handelsberetningerne, og de var ikke vanskelig at faa. Manden havde man i Direktøren ved Belysningsvæsenet og Pengene i Kommunekassen. Dertil kom, at Kulfirmaerne her i Byen jo kunde indsende deres Beretninger, og naar man havde dem og Noteringerne, saa kunde der handles, og handles med Fordel. Det maatte og skulde være Belysningsdirektørens Pligt at passe den

Forretning. Det var morsomt at høre den Interesse, der i Øjeblikket var for nogle ganske enkelte Firmaer. Naar Talen var om Haandværkere, søgte de samme Folk netop at faa saa mange Tilbud som muligt udenbys.

Christensen havde med Udtalelsen om de Importører, der indforskrev fremmede Arbejdere, tænkt paa Godsejere og Proprietærer. Naar saadanne Folk kunde købe fremmed Arbejdskraft, kunde Aarhus Kommune ogsaa købe fremmede Varer. Taleren skulde gerne indrømme, at Hr. Møller i Belysningsudvalget saa sagligt paa Tingene; her i Raadet var Forholdet noget anderledes, og det stod vel i Forbindelse med, at der snart skulde være Valg. Grossererne skulde nok finde Belysningsudvalget, naar det skulde købe Kul.

J. C. Petersen troede, at man saa vel meget bort fra Købmandsdygtigheden, og det var dog den, det alene kom an paa, hvis der skulde handles med Fordel. Det var da sikkert heller ikke muligt for Belysningsudvalget at købe saa billigt i England som Importørerne, netop fordi disse var Købmænd. Endelig maatte det erindres, at de Kul, man hidtil havde købt hos Grossererne, var blevet leveret i smaa Partier rundt om i Byen, hvorimod der til Prisen for de Kul, man agtede at købe direkte i England, vilde komme Udgift for baade Sortering og Udbringning.

Møller var glad ved at høre, at han til daglig var ret saglig. Naar Hr. Christensen imidlertid mente, at Taleren var blevet noget agitatorisk i Salen af Hensyn til Valget, saa skulde han dertil bemærke, at troede nok, han kunde blive valgt igen, hvis han vilde, saa at han af den Grund ikke behøvede at blive agitatorisk. Det syntes nu, som om man i Virkeligheden var ret enige, saa der kunde næppe være noget til Hinder for, at Flertalet kunde stemme for Talerens Forslag. Han oplæste dernæst sin Mindretalsindstilling, der var saalydende: "Undertegnede J. Chr. Møller

indstiller til Byraadet, at Kommunens Kulforbrug som hidtil udbydes i offentlig Licitation og kan i ethvert Tilfælde ikke gaa med til, at Kommunen indhenter Tilbud eller afslutter Køb af Kul direkte fra England, uden at der samtidig indhentes Tilbud fra de herværende Kulimportører." Til Hr. Jakob Jensens Udtalelse om, at Belysningsdirektøren nok kunde bestride Kulindkøbet, naar han havde de tilstrækkelige Pengemidler, bemærkede Taleren dernæst, at et var det at være en dygtig Tekniker, men et andet var at være en dygtig Handelsdirektør, og dette var Belysningsdirektøren ikke uddannet til, saa det var ikke saa helt sikkert, at han var den rette Mand.

Mikael Johansen vilde gerne spørge Hr. Jakob Jensen, naar Byraadets Mindretal ikke

havde varetaget Haandværkernes Interesser.

Samuelson var forbavset over, at Hr. J. C. Petersen vilde afmale Kulimportørerne som Byens og Borgernes Velgørere; navnlig for Tiden vilde det sikkert være vanskeligt at faa Folk til at tro paa det. Taleren kunde paa Hr. Christensens og egne Vegne trække Udvalgets Flertals Forslag tilbage til Fordel for Hr. Jakob Jensens Forslag.

Jakob Jensen vilde, naar Hr. Møller mente, at man i Grunden var enige, anbefale Hr. Møller at stemme paa Talerens Forslag. Til Hr. Mikael Johansens Spørgsmaal angaaende Haandværkerne skulde han kun bemærke, at Hr. Johansen havde en voldsom Evne til at glemme, særlig naar det gjaldt Agitationen.

Jakob Jensens Forslag vedtoges med 11 Stemmer mod 9.

